

4) обґрунтовувати показники розвитку регіонів, на основі використання програмно-цільового підходу до планування, зокрема бюджетного, запровадження методики стратегічного планування регіонального розвитку у всеукраїнському масштабі на рівні областей і громад;

5) необхідно деталізувати методику стратегічного планування з питань розвитку регіонів.

Необхідно також відмітити, що разом з чітким законодавчим розподілом повноважень, відповідальності та фінансово-економічної бази між загальнодержавним і місцевими рівнями центр ваги у регулюванні соціально-економічним розвитком регіонів має бути перенесений на місцевий рівень. Це надасть можливість розробити ефективний механізм формування й виконання місцевих бюджетів в умовах розвитку економічного потенціалу регіонів країни, а також сприятиме підвищенню соціальних стандартів рівня життя населення.

Соціально-економічний розвиток країни потребує постійного перегляду напрямів трансформації відносин між регіональними та центральними органами влади у сфері управління соціальним розвитком. Залишилися актуальними наступні спрямування: встановлення нових критеріїв відповідальності керівників органів місцевого самоврядування та розпорядників бюджетних коштів (юридичної, фінансової та особистої); впровадження нових принципів та механізмів взаємодії «влада-громадськість» щодо формування програм, механізмів підзвітності та громадського контролю; зміна грошового забезпечення регіональних соціальних програм, виходячи із змін функцій щодо забезпечення належного розвитку соціальної сфери регіонів і надання населенню соціальних послуг належної якості; покладення обов'язків щодо надання базових медичних та освітніх послуг на регіональну владу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амосов О.Ю. Підхід до управління процесами розподілу капіталу як основи розвитку регіону / Ліbermanовські читання: економічна спадщина та сучасні проблеми: Монографія. / Під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. В. С. Пономаренка, д-ра екон. наук, проф. М. О. Кизима — Х.: ФОП Лібуркіна Л. М.; ВД «ІНЖЕК», 2010. — С. 41 — 51.
2. Гаман П.І. Розвиток рекреаційної сфери Карпатського регіону України : теорія та практика державного регулювання [Текст]: моногр. / П. І. Гаман. — Донецьк: Юго-Восток, 2008. — 304 с.
3. Ільяшенко В.А. Формування державної політики в Україні [Текст]: моногр. / В.А.Ільяшенко, О.В. Покатаєва. — Запоріжжя: КПУ, 2009. — 196 с.
4. Керецман В.Ю. Державне регулювання регіонального розвитку: теоретичні аспекти [Текст]: моногр. / В.Ю. Керецман. — Укр. акад. держ. упр. при Президентові України. — К.: УАДУ, 2002. — 188 с.
5. Клименко Н.Г. Особливості державного управління в умовах надзвичайних ситуацій: теоретичний та історичний аспекти [Текст]: автореф. дис. канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.01 «Теорія та історія держ. упр» / Н. Г. Клименко. — Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. — К., 2008. — 20 с.

УДК 336.143.01

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЙ

Боронос В.Г.

У статті визначено місце фінансового потенціалу у складі економічного потенціалу території, виділено основні підходи до розуміння його сутності. З урахуванням основних характеристик фінансового потенціалу території запропоновано авторське визначення.

Ключові слова: *потенціал, економічний потенціал, фінансовий потенціал території, фінансові ресурси.*

Базовою і необхідною умовою економічного зростання, прагнення до якого притаманне усім без винятку суб'єктам економічних відносин, є фінансовий потенціал. Саме тому стратегія розвитку території має формуватися на основі забезпечення умов ефективного використання наявного фінансового потенціалу, оскільки він відіграє визначальну роль у підтримці стабільності економіки, забезпеченні пропорційного та збалансованого функціонування різних її галузей. Вирішення завдань стратегічного управління потребує визнання вагомої ролі фінансового потенціалу у процесах економічного розвитку, бо недосконала політика формування і контролю його використання значно обмежує можливості і варіанти розвитку території. Щоб оцінити вагомість фінансового потенціалу території, виробити механізми ефективного управління ним, необхідно, насамперед, з'ясувати суть цього поняття, що становить базу для визначення в подальшому його основних рис, складових та основних факторів впливу.

Дослідженню сутності фінансового потенціалу, а також розмежуванню понять «фінансовий потенціал» і «фінансові ресурси» присвячені наукові праці таких вчених як Голодова Ж.Г., Чуніцька І.І., Шумська С.С., Ахмедова А.Б., Булатова Ю.І., Іоненко К.В., Дороніна Т.В., Зенченко С.В. та інших.

Незважаючи на великий інтерес та увагу науковців до проблеми ефективного управління фінансовим потенціалом території, все ще існують значні розбіжності у розумінні його суті.

На основі узагальнення результатів аналізу підходів вчених до тлумачення сутності фінансового потенціалу сформулювати власне визначення досліджуваного поняття.

Перш ніж почати розгляд численних тлумачень поняття «фінансовий потенціал», необхідно визначити загальне значення поняття «потенціал». Багато науковців відзначають латинське походження цього слова (“*potentia*” – можливості, міць, сила, запаси, засоби, приховані потужності, що можуть бути використані) [5, 7, 28, 41, 46].

Перш, ніж з'явитися в економічних працях, поняття «потенціал» застосовувалося в таких науках як фізика, хімія, біологія, математика. Цим і пояснюється той факт, що Радянський енциклопедичний словник розглядає потенціал у трьох аспектах:

- 1) як потенційна функція, яка характеризує широкий клас фізичних силових полів (електричного, гравітаційного тощо);
- 2) як джерела, можливості, засоби, запаси, які можуть бути використані для рішення будь-яких задач, досягнення певної мети;
- 3) як можливості окремої людини, суспільства, держави в певній області [32].

Враховуючи вищезазначене, ключовим поняттям для формулювання змісту категорії «фінансовий потенціал» є саме «можливість», оскільки наявність фінансового потенціалу не обов'язково передбачає його реалізацію. З огляду на це під потенціалом території слід вважати можливість залучення та використання ресурсів з метою забезпечення її ефективного функціонування. У такому випадку низький потенціал території означає, що дана територія характеризується обмеженими можливостями щодо залучення ресурсів.

Основу потенціалу території становить економічний потенціал. До інших складових відносяться соціальний і природний потенціали [4].

Якщо узагальнити зміст різних тлумачень поняття «економічний потенціал», то можна сказати, що він характеризує можливу потужність економіки. Подібну думку підтверджує Енциклопедичний словник економіки і права, який визначає економічний потенціал як сукупну можливість економіки, її галузей, підприємств, господарств здійснювати виробничо-господарську діяльність, випускати продукцію, товари і послуги, задовольняти запити населення, суспільні інтереси, забезпечувати розвиток виробництва [45]. Як бачимо, це дуже загальне і всеохватне визначення.

Різноманіття наведених тлумачень зумовлено тим, що дослідники зосереджують увагу переважно на одній із рис економічного потенціалу, залишаючи поза увагою інші аспекти сутності цієї категорії. Так Ігнатовський П.А. визначає економічний потенціал просто як набір різних ресурсів. За такого формулювання не зрозуміло, чим потенціал відрізняється від ресурсів.

Згідно визначення, яке міститься в Економічному словнику, економічний потенціал використовується для забезпечення тільки матеріальних потреб держави, з чим важко погодитися, оскільки

ки держава має й інші потреби, на забезпечення яких використовує свої економічні можливості – соціокультурні, політичні, екологічні тощо. Визначення Лапіна Є.В., а також Фігурнова Е.Б. теж обмежуються акцентуванням на створенні саме матеріальних благ.

Степанов А.Я. і Мочалов Б.М. зауважують на оптимальне використання наявних ресурсів, як умові створення максимального обсягу товарів і послуг. Насправді оптимальне використання ресурсів може сприяти зростанню економічного потенціалу, однак навряд чи оптимальне використання ресурсів розкриває сутність економічного потенціалу.

Кіндзерський Ю.В. у своєму визначенні влучно зауважує, що економічний потенціал уособлює як досягнутий рівень розвитку, так і можливості подальшого зростання, однак пов'язує їх лише з виробничими силами.

Економічний потенціал у визначенні Самоукіна Л.І. виступає в якості сукупності залучених і не залучених в економіку ресурсів. Приблизно тієї ж думки дотримуються Русінов Ф.М. і Шевченко Д.К., які трактують його як «сукупність накопичених ресурсів та їх використаних і невикористаних потенційних можливостей» [48, с. 17]. Подібними тлумаченнями автори підкреслюють резерв можливостей, характерний для економічного потенціалу.

Отже, аналіз тлумачень економічного потенціалу дає змогу дійти висновку, що він уособлює рівень використання ресурсів, а також можливості ще не залучених в економіку ресурсів. Економічний потенціал нерозривно пов'язаний з рівнем практичного використання накопичених ресурсів, які постають в якості можливостей, що реалізуються. Нереалізовані можливості економічного потенціалу становлять резерв майбутнього розвитку. Таким чином економічний потенціал є категорією, що інтегрує минулі, теперішні і майбутні можливості.

Однак в жодному з розглянутих визначень не зазначено такого важливого компоненту економічного потенціалу як функціональні відносини, а між тим обов'язковим компонентом економічної системи є зв'язки між її структурними елементами. Саме зв'язки елементів забезпечують функціонування системи, відіграють вагомую роль у розвитку економічного потенціалу. Швидкість мобілізації прихованих можливостей економіки залежить від того, наскільки міцними є взаємозв'язки між елементами економічного потенціалу, що визначає їх взаємний вплив.

Варіантів структури економічного потенціалу така ж велика кількість, як і варіантів його визначення. Згідно роботи за редакцією Балацького О.Ф. економічний потенціал складається з виробничого, трудового, природного, інноваційного та інституційного потенціалів [47]. Однак в цій структурі авторами не виділено фінансового потенціалу.

Опарін В.М. визначає фінанси як сукупність грошових відносин, пов'язаних з формуванням, мобілізацією і розміщенням фінансових ресурсів та з обміном, розподілом і перерозподілом вартості створеного на основі їх використання валового внутрішнього продукту, а за певних умов і національного багатства. Фінанси забезпечують рух вартості створеного у суспільстві валового внутрішнього продукту, тобто обмінні й розподільні відносини [26]. Таким чином, фінанси пов'язують між собою усі елементи економічної системи. Тому, на наш погляд, виділяючи виробничий, трудовий, природний, інноваційний та інституційний потенціали як складові економічного потенціалу, варто виділяти такий важливий елемент як фінансовий потенціал.

Поділ Зенченко С.В. економічного потенціалу на певні елементи є досить укрупненим. Відповідно до такого підходу він складається з ресурсного, фінансового і організаційного потенціалів [17]. Для кожного з цих потенціалів автор також визначив складові елементи. Така структура є логічною, її відмінність полягає в тому, що розглядаються два рівні складових елементів економічного потенціалу.

Шелегеда Б.Г., Савченко М.В., Савченко І.В. у складі економічного потенціалу виділяють природно-ресурсний, фінансовий, трудовий, науково-технічний потенціали, а також потенціал основних виробничих фондів [44].

Близьку за змістом структуру пропонує Тернова І.А., хоча деякі компоненти відрізняються: замість фінансового потенціалу вона пропонує виділяти фінансово-кредитний потенціал, а природно-ресурсний потенціал заміняє природним. До інших складових відносяться технічний, науково-інноваційний та трудовий потенціали. Крім того Тернова І.А. виділяє інформаційний по-

тенціал – це свідчить про те, що вона розцінює інформацію як важливий ресурс сучасної економіки [35].

Узагальнивши усі розглянуті варіанти структури економічного потенціалу території, можна виділити такі складові елементи: природно-ресурсний потенціал, виробничий потенціал, фінансовий потенціал, трудовий потенціал, інноваційний потенціал, інвестиційний потенціал, організаційно-управлінський потенціал та науково-інформаційний потенціал.

Отже, фінансовий потенціал є важливим елементом потенціалу території. Проведений аналіз дозволяє визначити його місце серед складових потенціалу території (рис. 1).

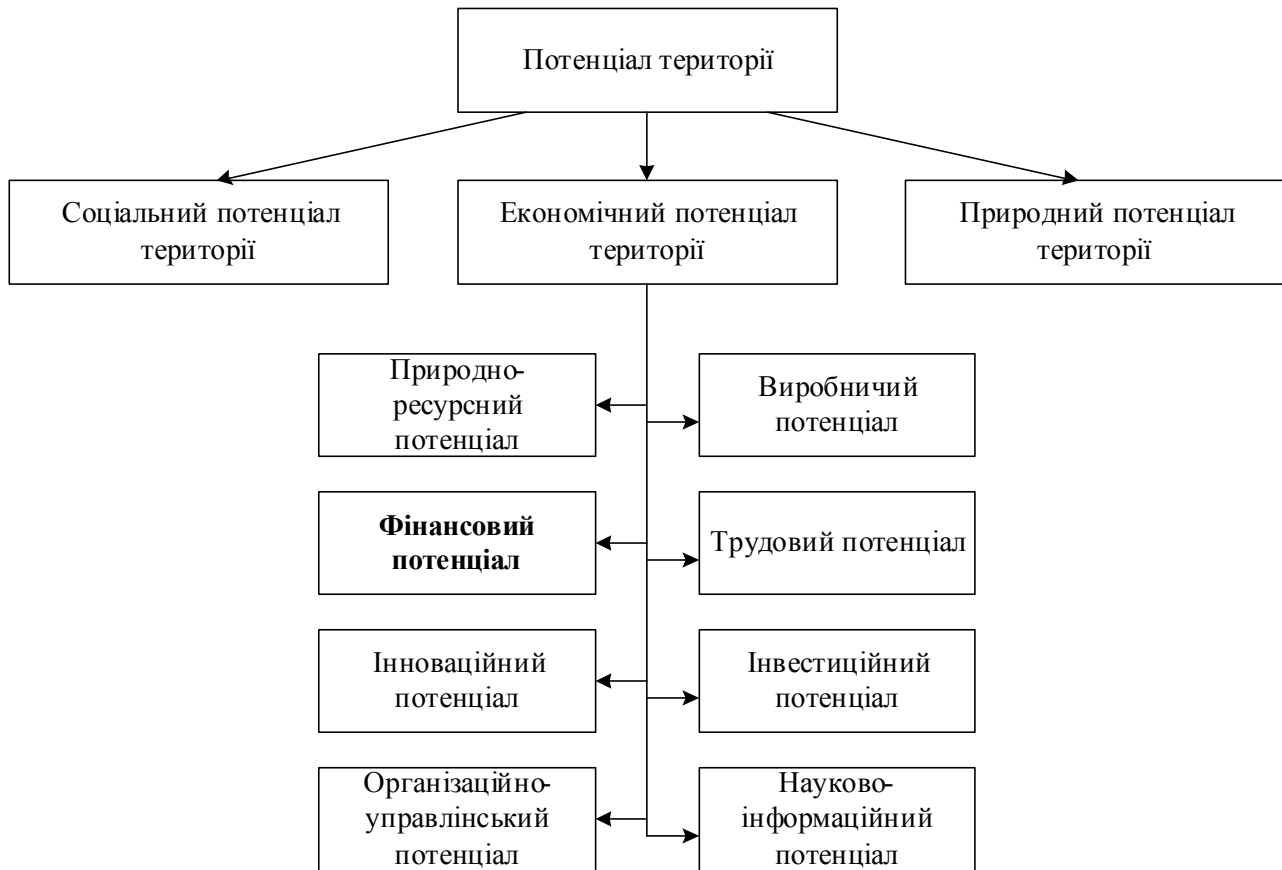

Рис. 1. Фінансовий потенціал як складова потенціалу території

Для подальшого дослідження необхідно визначити, що таке «фінанси». Крім зазначеного раніше визначення Опаріна розглянемо ще декілька тлумачень фінансів.

Василик О.Д. пропонує розглядати фінанси як економічну категорію, що відображає створення, розподіл і використання фондів фінансових ресурсів для задоволення потреб господарської діяльності, надання різноманітних послуг населенню з боку держави, забезпечення виконання державою її функцій [8].

Дробозіна Л.А. трактує фінанси як економічні відносини, пов'язані з формуванням, розподілом і використанням централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів з метою виконання функцій і завдань держави і забезпечення умов розширеного відтворення [39].

Поддєрьогін А.М. розглядає фінанси у вузькому розумінні – на рівні підприємства: фінанси підприємств – це економічні відносини, що пов'язані з рухом грошових потоків, формуванням, розподілом і використанням доходів і грошових фондів суб'єктів господарювання в процесі відтворення [40].

Таким чином, синтезуючи поняття «потенціал території» та «фінанси», термін «фінансовий потенціал території» можна визначити як такий, що відображає можливість залучення фінансових ресурсів та відносини, що пов'язані з їх формуванням, розподілом і використанням з метою забезпечення ефективного функціонування території. Дане визначення отримано шляхом поєднання значень двох понять і не може повною мірою відобразити сутність досліджуваної категорії. Розгляд варіантів тлумачення фінансового потенціалу, що зустрічаються в економічній літературі, за-

безпечить можливість виявлення його характерних рис та особливостей.

Деякі автори формулюють визначення фінансового потенціалу території шляхом перерахунку його складових. Так, наприклад, Прокопенко Р.О. пропонує розуміти фінансовий потенціал регіону як сукупність фінансових потенціалів усіх розташованих на його території господарюючих суб'єктів – фірм, домогосподарств, державних і місцевих органів управління [29]. Визначення фінансового потенціалу як суми фінансових потенціалів його складових є некоректним, оскільки існує висока вірогідність подвійного підрахунку його елементів. Крім того підхід до визначення поняття через його структуру є недостатнім для розкриття його сутності.

Перш ніж продовжити подальший розгляд необхідно зазначити одну особливість фінансового потенціалу: автори усіх проаналізованих визначень спираються на поняття фінансових ресурсів, і це закономірно, оскільки останні становлять основу фінансового потенціалу. Однак одне тільки поняття фінансових ресурсів не може повною мірою відобразити зміст фінансового потенціалу.

Фінансові ресурси, що у загальному вигляді представляють собою сукупність грошових коштів, які знаходяться у розпорядженні різних учасників економічної системи (держави, підприємств, домогосподарств тощо), характеризують лише одну зі складових фінансового потенціалу – фактично спожиту його частку. Натомість фінансові ресурси в принципі не можуть врахувати цілий ряд особливостей фінансового потенціалу, як-то можливість реалізації прихованих резервів, здатність до збільшення обсягів фінансових ресурсів, ймовірність отримання додаткових ресурсів тощо. Саме нездатність поняття «фінансові ресурси» описати всі можливості території по генерації різних потоків грошових коштів і обумовили виникнення поняття «фінансовий потенціал». Для того, щоб наочно продемонструвати різницю між «фінансовим потенціалом» та «фінансовими ресурсами», нами пропонується схематичне відображення місця фінансових ресурсів у фінансовому потенціалі (рис. 2).

Рис. 2. Фінансовий потенціал та місце в ньому фінансових ресурсів

Виділення різними авторами ключових характеристик дозволило систематизувати визначення фінансового потенціалу за наступними підходами: ресурсний підхід, підхід з позиції здатності, комбінований та екстремальний підходи.

Відповідно до ресурсного підходу фінансовий потенціал являє собою сукупність фінансових

ресурсів. Деякі автори наголошують саме на тому, що фінансовий потенціал становлять не тільки використовувані в певний момент часу фінансові ресурси, а й ті, які залишаються незадіяними, але в будь-який момент можуть бути мобілізовані. Згідно визначень даного підходу потенціал – це ресурси. Не можемо погодитися з цим, оскільки, як було визначено нами раніше, ключовим словом для відображення змісту потенціалу є «можливість». Саме тому більш влучним вважаємо розгляд фінансового потенціалу як здатності (синонім «можливості»), який притаманний позиції Кунцевича В.О., Чуницької І.І. та Олейніка П.В.

Найзмістовніше та водночас лаконічне визначення сформульовано Чуницькою І.І.: фінансовий потенціал – це здатність держави до залучення та ефективного використання фінансових ресурсів з метою забезпечення економічного розвитку [43].

Олейнік П.В., порівняно з Чуницькою І.І., у своєму визначенні розширює коло суб'єктів до держави, її ланок, у тому числі економіки, її комплексів, галузей і підприємств.

У Кунцевича В.О. фінансовий потенціал постає як здатність до оптимізації фінансової системи із залучення та використання фінансових ресурсів [22, с. 127]. При цьому, на нашу думку, автор плутає причинно-наслідкові зв'язки: потенціал – це здатність генерувати ресурси, а оптимізація фінансової системи може бути тільки одним з методів генерації фінансових ресурсів, тобто цей метод не є обов'язковою умовою залучення, створення або використання фінансових ресурсів.

У визначеннях, віднесених до комбінованого підходу, наголошується як на фінансових ресурсах, так і на фінансових можливостях, які вони характеризують. Відповідно до цієї групи визначень ключовим поняттям у розумінні фінансового потенціалу все ж таки є фінансові ресурси.

Екстремальний підхід об'єднує визначення, згідно яких пропонується розуміти фінансовий потенціал як деякий екстремум. У Павлова В.Н. фінансовий потенціал виступає як максимум функціональних можливостей соціально-економічного розвитку [27], в той час як у Ахмедова А.Б. [3] та Голодової Ж.Г. [11] він постає в якості максимально можливого обсягу фінансових ресурсів. Ахмедов А.Б. зауважує на важливій характеристиці, яка не була відмічена в жодному з розглянутих визначень: фінансовий потенціал відображає саме гіпотетично доступний обсяг фінансових ресурсів, оскільки такий обсяг ніколи не буде мобілізовано [3].

Повертаючись до ресурсного підходу, варто відмітити, що більшість авторів також вказує на мету або ціль їх використання: Возняк Г.В. – «... з метою забезпечення соціально-економічного (поступального) розвитку регіону» [10]; Свірський В.С. – «... для забезпечення сталих темпів економічного зростання у визначений період часу» [31]; Бикова В.Г. – «... для фінансування майбутньої діяльності й певних стратегічних напрямів розвитку» [6]; Єрмакова О.О. – «... для виконання функцій регіональних органів влади» [15]. Тобто покращення досягнутого рівня економічного розвитку та фінансового стану території можна вважати призначенням фінансового потенціалу. Хоча не варто забувати, що об'єкти можуть використовуватися не за призначенням: фінансовий потенціал може бути задіяний для будь-яких цілей, що залежать від рішень державних органів управління.

Деякі автори наголошують саме на одночасному поєднанні одразу декількох підходів у своєму розумінні фінансового потенціалу. Так Зенченко С.В. розглядає сутність фінансового потенціалу в розрізі чотирьох аспектів як: можливість створювати базу економічної діяльності; сукупність ресурсів; результат економічних відносин; резерв [17]. Автори монографії «Фінансовий потенціал саморозвитку регіону» пропонують розуміти фінансовий потенціал як: можливість фінансових ресурсів забезпечувати економічну діяльність; сукупність фінансових ресурсів; ефект розвитку при максимальному використанні фінансових ресурсів [38, с. 56].

Таке різноманіття підходів до визначення фінансового потенціалу території, безумовно, свідчить про багатогранність категорії. З метою об'єднання ключових характеристик цієї непростої економічної категорії для вирішення завдань даного дослідження було запропоновано авторське визначення фінансового потенціалу території: фінансовий потенціал території – це гіпотетична можливість території залучати, створювати та використовувати фінансові ресурси з метою забезпечення її ефективного функціонування та розвитку. Дане визначення є поєднанням таких ключових положень:

- базовою характеристикою потенціалу є «можливість»;
- можливість є саме гіпотетичною, тобто вона не обов'язково має бути використана;

- ціллю реалізації фінансового потенціалу території є просте та розширене відтворення (функціонування та розвиток) даної території;
- використання, залучення та створення ресурсів уособлюють наявні, незадіяні та нові фінансові ресурси.

ВИСНОВКИ

Плюралізм визначень і відсутність єдиного підходу до розуміння суті фінансового потенціалу території свідчить про багатогранність досліджуваної категорії.

Аналіз дозволив визначити «потенціал території» як можливість залучення та використання ресурсів з метою забезпечення ефективного функціонування території. Основу потенціалу території становить економічний потенціал. Узагальнення численних варіантів структури економічного потенціалу території дозволило визначити його складові елементи, одним з яких є фінансовий потенціал.

З метою виявлення характерних рис та особливостей фінансового потенціалу були розглянуті його численні визначення. Це дозволило з'ясувати, що автори усіх проаналізованих визначень спираються на поняття фінансових ресурсів, оскільки останні становлять основу фінансового потенціалу. Нами було аргументовано, чому поняття фінансових ресурсів не може повною мірою відобразити зміст категорії «фінансовий потенціал».

Виділення авторами різних ключових характеристик дозволило систематизувати визначення фінансового потенціалу за наступними підходами: ресурсний підхід, підхід з позиції здатності, комбінований та екстремальний підходи.

З'ясувавши основні характеристики фінансового потенціалу території, було запропоновано і обгрунтовано авторське визначення: фінансовий потенціал території – це гіпотетична можливість території залучати, створювати та використовувати фінансові ресурси з метою забезпечення ефективного функціонування та розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абалкин, Л.М. Диалектика социалистической экономики [Текст] / Л.М. Абалкин — М., — 1981. — 351 с.
2. Артем'єв, Б.В. Аналіз сучасних підходів до визначення сутності економічного потенціалу [Електронний ресурс] / Б.В. Артем'єв // Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSUNU/2011_8_1/Artemev.pdf
3. Ахмедов, А.Б. Финансовый потенциал региона и его использование в системе межбюджетных отношений [Текст]: автореферат дис. канд. экон. наук / А.Б. Ахмедов — Махачкала, — 2005. — 27 с.
4. Балацький, Є.О. Бюджет міста у системі фінансів території [Текст] : моногр. / Є.О. Балацький. — Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. — 302 с.
5. Беляков, Д.Е. Развитие социально-экономического потенциала регионов в условиях рыночной экономики [Текст]: дис. канд. экон. наук / Д.Е. Беляков — М., — 2001. — 165 с.
6. Бикова, В.Г. Оцінка та планування фінансово-економічного потенціалу підприємств загальнодержавного значення [Текст] : автореф. дис. канд. экон. наук / В.Г. Бикова — К., 2006 — 24 с.
7. Булатова, Ю.И. Формирование финансового потенциала инвестиционной деятельности субъекта Российской Федерации [Текст]: автореф. дис. канд. экон. наук / Ю.И. Булатова — Оренбург, 2011 — 21 с.
8. Василик О.Д. Теорія фінансів: підручник. [Текст] / О.Д. Василик. — К., НІОС, — 2000. — 416 с.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] / уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. — К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. — 1728 с.
10. Возняк, Г.В. Фінансовий потенціал регіону та проблеми його оцінки [Електронний ресурс] / Г.В. Возняк // Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/66671.doc.htm
11. Голодова, Ж.Г. Формирование и управление финансовым потенциалом региона в целях обес-

- печения его экономического роста [Текст]: автореф. дис. докт. экон. наук / Ж.Г. Голодова — М., 2010. — 44 с.
12. Джаин, И.О. Оценка трудового потенциала: моногр. [Текст] / И.О. Джаин. — Сумы: ИТД «Университетская книга», — 2002. — 250 с.
13. Доронина, Т.В. Финансово-экономическое обеспечение устойчивости региональных бюджетов [Текст]: автореф. дис. канд. экон. наук / Т.В. Доронина — М., 1999. — 20 с.
14. Економічний словник [Текст] / За ред. П.І.Багрія. С.І.Дорогунцова. — К.: Гол. ред. УРЕ АН УРСР. 1973. — 624 с.
15. Ермакова, Е.А. Финансовый потенциал региона: стратегия формирования и использования [Текст]: дис. канд. экон. наук / Е.А. Ермакова — Саратов, 2001. — 182 с.
16. Загородній, А.Г., Вознюк, Г.Л. Фінансово-економічний словник [Текст] / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. — Львів: Видавництво національного університету «Львівська політехніка», 2005. — 714 с.
17. Зенченко, С.В. Формирование и оценка регионального финансового потенциала устойчивого развития экономики территории: теория и методология [Текст]: дис. докт. экон. наук / С.В. Зенченко — Ставрополь, 2009. — 391 с.
18. Игнатенко, Н.Г. Природно-ресурсный потенциал территории: географический анализ и синтез [Текст] / Н.Г. Игнатенко, В.П. Руденко. — Львов: Вища школа, 1986. — 163 с.
19. Игнатовский, П. Экономический потенциал и условия действенности хозяйственного механизма [Текст] / П. Игнатовский // Плановое хозяйство, — 1980. — №2. — С.70—76
20. Іоненко, К.В. Формування та оцінка фінансового потенціалу регіону [Текст]: автореф. дис. канд. экон. наук / К.В. Іоненко — К., 2007. — 24 с.
21. Климова, Н.И. Инвестиционный потенциал региона [Текст] / Н.И. Климова. — Екатеринбург: УрО РАН, 2003. — 276 с.
22. Кунцевич, В.О. Поняття фінансового потенціалу розвитку підприємства та його оцінки [Текст] / В.О. Кунцевич // Актуальні проблеми економіки. — 2004. — № 7. — С. 123—130.
23. Лапин, Е.В. Экономический потенциал предприятия: моногр. [Текст] / Е.В. Лапин. — Сумы: ИТД «Университетская книга», 2002 — 310с.
24. Новиков, Ю.Н., Балабас, З.Я. Сравнительная оценка методов расчета ресурсного потенциала // Оценка производственного потенциала в хозяйственном механизме АПК [Текст] / под ред. В.И. Шилы. — Харьков: ХСХИ, 1990. — 141 с.
25. Олейник, П.В. Формирование финансового потенциала инвестирования экономики региона [Текст]: автореф. дис. канд. экон. наук / П.В. Олейник — М., 2009. — 19 с.
26. Опарін, В.М. Фінанси (Загальна теорія): навч. посібник [Текст] / В.М. Опарін. — 2-ге вид., доп. і перероб. — К.: КНЕУ, 2002. — 240 с.
27. Павлов, В.Н. Факторы роста и модернизации финансового потенциала региона [Текст] / В.Н. Павлов // Финансы. — 2011. — № 7. — С. 62—64.
28. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку [Ю.В. Кіндзерський, М.М. Якубовський, І.О. Галиця та ін.]; за ред. канд. экон. наук Ю.В.Кіндзерського; НАН України; Ін-т экон. та прогнозув. — К., 2009. — 928 с.: табл., рис.
29. Прокопенко, Р.А. Оценка и направления развития финансового потенциала региона [Текст]: автореф. дис. канд. экон. наук / Р.А. Прокопенко — Волгоград, 2008. — 25 с.
30. Самоукин, А.И. Потенциал нематериального производства [Текст] / А.И. Самоукин — М.: Знание, 1991. — 243 с.
31. Свірський, В. Фінансовий потенціал: теоретико-концептуальні засади [Текст] / В. Свірський // Світ фінансів. — 2007. — № 4 (13). — С. 43—51.
32. Советский энциклопедический словарь [Текст] / гл. ред. А.М. Прохоров — 4-изд. — М.: Советская энциклопедия», 1986. — 1600 с. ил.
33. Степанов, А.Я., Иванова, Н.В. Категория «потенциал» в экономике [Электронный ресурс] / А.Я. Степанов, Н.В. Иванова. — Режим доступа: <http://www.marketing.spb.ru/read/article/a66.htm>
34. Стеценко, Т.О. Управління регіональною економікою: навч. посібник. [Текст] / Т.О. Стецен-

ко, О.П. Тищенко. — К.: КНЕУ, 2009. — 471 с.

35. Тернова, І.А. Економічне регулювання потенціалу в сучасних умовах [Текст] : автореф. дис. канд екон наук / І.А. Тернова — Харків, 2005. — 20 с.

36. Федонін, О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посібник [Текст] / О.С. Федонін, І.М.Репіна, О.І.Олексюк. — К.:КНЕУ, 2004. — 316 с.

37. Фигурнов, Э. Производственный потенциал социалистического общества [Текст] / Э. Фигурнов // Политическое самообразование. — 1982. — №12.

38. Финансовый потенциал саморазвития региона [Текст] / под ред. Н.И. Климовой. — Уфа: Гилем, 2005. — 238 с.

39. Финансы: учебник [Текст] / под ред. Л.А. Дробозиной. — М: ЮНИТИ, 1999. — 475 с.

40. Фінанси підприємств: підручник [Текст] / керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. -3-тє вид., перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2000. — 460 с., іл.

41. Фролов, С.М. Бюджетний менеджмент і проблеми розвитку прикордонних територій: моногр. [Текст] / С. М. Фролов; Мін-во освіти і науки України, Сумський державний ун-т. — Суми: Вид-во Сумського державного університету, 2010. — 316 с.

42. Хомяков, В.І., Бакулін, І.В. Управління потенціалом підприємства [Текст] / В.І. Хомяков, І.В. Бакулін. — К.: Кондор, 2007 — 400с.

43. Чуницька, І.І. Бюджетно-податкові важелі формування фінансового потенціалу держави [Текст]: автореф. дис. канд. екон. наук / І.І. Чуницька // Податкова академія України. — Ірпінь, 2009. — 18 с.

44. Шелегеда, Б.Г. Економічний потенціал регіону: закони формування і методи оцінки [Текст] / Б.Г. Шелегеда, І.В. Савченко, М.В. Савченко // Схід. — 2003. — №4 (54). — С.28—33.

45. Шестаков, А.В. Экономика и право: Энциклопедический словарь [Текст] / А.В. Шестаков. — М.: Дашков и К, 2000. — 568 с.

46. Шумська, С.С. Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки [Текст] / С.С. Шумська // Фінанси України. — 2007. — № 5. — С.55—64

47. Экономический потенциал административных и производственных систем: Монография [Текст] / под об. ред. О.Ф. Балацкого. — Сумы: ИТД «Университетская книга», 2006. — 973 с.

48. Экономический потенциал развитого социализма [Текст] / под ред. Б.М. Мочалова; [Б.М. Мочалов, Ф.М. Русинов, Д.К. Шевченко и др.]. — М.: Экономика, 1982. — 278 с.

49. Экономический словарь [Текст] / под ред. А.И. Архипова. М.: Проспект, 2001. — 190 с.

УДК 336.15

МЕХАНІЗМ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Кузьминчук Н. В.

Виявлено існуючі проблеми економічного розвитку України, що блокують поглиблення євроінтеграційних процесів. Розглянуто сучасний механізм організації та функціонування міжбюджетних відносин. Запропоновано напрями подальшого реформування міжбюджетних відносин в Україні.

Ключові слова: *розвиток регіону, міжбюджетні відносини, інструменти міжбюджетних відносин, трансферти.*

Сьогодні відбувається якісно новий етап розвитку суспільства. Відповідно до цілей та завдань, які окреслено у держаних програмах та стратегіях розвитку України, зокрема її регіонах, можна стверджувати, що на сьогоднішній день українська система Цілей розвитку тисячоліття базується на принципах узгодженості людського, економічного та екологічного розвитку. Співставлення України у світових рейтингах з іншими країнами дає можливість визначити як вплив глобальних проблем на економіку, так і відокремити специфічні національні проблеми. Визначна